

بررسی و شناسایی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم با روش تحلیل سلسله مراتبی AHP

فاطمه پروانه^۱

^۱ دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی

چکیده

هدف: شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از دغدغه‌های مهم برنامه‌ریزان آموزشی و مدیریتی است. این مطالعه با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم با روش تحلیل سلسله مراتبی AHP انجام شد. **روش‌شناسی تحقیق:** این پژوهش در دسته پژوهش‌های کاربردی و با ماهیت توصیفی - پیمایشی قرار دارد. جامعه آماری شامل دو گروه بود؛ الف) ۳۰ نفر از مدیران ارشد و خبرگان در حوزه آموزش. ب) دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم که تعداد آنها بر اساس گزارش اداره کل آموزش و پرورش؛ ۱۲۶۱۳ نفر اعلام شده است. نمونه آماری برای جامعه اول: ۳۰ نفر از مدیران ارشد و خبرگان در حوزه آموزش به روش نمونه‌گیری در دسترس و برای جامعه دوم: با توجه به فرمول کوکران، تعداد ۳۷۵ نفر از دانش آموزان به روش خوشه‌ای - طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها: از مصاحبه ساختارمند و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. **یافته‌ها:** عوامل زیر به ترتیب بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه داشته‌اند؛ ۱) عوامل اقتصادی، ۲) عوامل خانودگی، ۳) عوامل فردی، ۴) عوامل آموزشی، و همچنین سهم هر یک از عوامل فردی، خانودگی، اقتصادی و آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم شهر قم به ترتیب اولویت؛ سهم عوامل اقتصادی ۰/۱۲۸؛ سهم عوامل خانودگی ۰/۵۶۴؛ سهم عوامل فردی ۰/۲۳۰؛ و سهم عوامل آموزشی ۰/۰۷۸؛ به دست آمد. نتیجه‌گیری: یافته‌های این مطالعه نشان داد که عوامل اقتصادی در اولویت اول قرار دارد. بنابراین بقیه عوامل را می‌توان تحت تأثیر عامل اقتصادی دانست. چنانچه وضعیت اقتصادی بهتر شود؛ خود به خود عوامل دیگر یا حل شده و یا ضعیف خواهند شد.

واژه‌های کلیدی: پیشرفت تحصیلی، دوره اول متوسطه، شهر قم، معلمان، دانش آموزان.

۱-مقدمه

کارشناسان علوم مختلف راجع به تعلیم و تربیت و آثار مترتب بر آن از دیرباز، هریک به گونه‌ای دیدگاه‌های خود را بیان داشته‌اند؛ زیرا در چند دهه اخیر پیشرفت و موفقیت‌های علمی قابل توجهی در پرتو سرمایه-گذاری در زمینه تعلیم و تربیت و توجه به آن صورت گرفته است و از این طریق بسیاری از کشورها از مرحله توسعه نیافتگی عبور کرده، استانداردهای زندگی را به طور مداوم افزایش داده اند (حیدری، ۱۳۹۶). از سویی، در هر نظام تعلیم و تربیت میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های موفقیت در فعالیت‌های علمی است. پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌ها و کوشش‌های این نظام برای پوشاندن جامه عمل به این امر است (سماوی، ابراهیمی، جاودان، ۱۳۹۵). کشف و مطالعه متغیرهای تاثیرگذار بر پیشرفت و افت تحصیلی دانش‌آموزان به شناخت بهتر و پیش‌بینی عوامل موثر در نظام آموزشی می‌انجامد. بنابراین بررسی متغیرهایی که با پیشرفت تحصیلی در ارتباط هستند، یکی از موضوعات اساسی پژوهش در نظام آموزشی است (جهانگرد و لسانی، ۱۳۹۵). مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی طی سه دهه اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. نمونه‌ای از این مطالعات که هر یک ابعاد مختلفی را بررسی نموده اند نشان می‌دهند که عوامل فردی تنها تعیین‌کننده‌های پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیستند و در این میان نقش عوامل موقعیتی و بافتی نیز از اهمیت برخوردار است. عوامل موقعیتی تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شامل خانواده، همسالان و مدرسه است، که نقش خانواده در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بسیار بدیهی است، به طوری که وضعیت اجتماعی-اقتصادی و محیط خانواده از جمله مهم‌ترین متغیرهای مربوط به خانواده است که تاثیر به سزایی بر رشد توانایی‌های شناختی، اجتماعی و عاطفی آنان دارد (عابدینی، ۱۳۹۰). فرسیدزو فیلد (۲۰۰۳) عوامل تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی را به عوامل متعددی وابسته می‌داند عوامل درونی (هوش، انگیزش، خودپنداره تحصیلی، عزت نفس، خودکارآمدی و مکان کنترل) و عوامل بیرونی (شامل خانواده، تفاوت‌های محیط خانواده، شیوه تربیتی والدین، ارزش‌ها و انتظارات والدین و محیط آموزشی نظیر سطح تحصیلات معلم و نحوه ارتباط با دانش‌آموزان، تجهیزات و فضای آموزشی). همچنین با توجه به اهمیت فراوان پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان در هر نظام آموزشی و دخیل بودن عوامل متعدد مؤثر بر این پدیده، پژوهش‌های زیادی برای تدوین مدل‌های کارآمد به منظور تبیین و پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی انجام شده است. که بر متغیرهای شناختی، شخصیتی یا انگیزشی متمرکز بودند و جامعه دانش‌آموزی را پوشش داده‌اند. با این همه، به نظر می‌رسد شمار پژوهش‌های که از منظر تئوریک جامع، یعنی دربردارنده همه جنبه‌ها آموزش شامل یادگیرنده، آموزشیار، محیط و فرایند آموزش و از منظر روش‌شناختی دربردارنده همه جنبه‌های عملکرد تحصیلی یادگیرندگان باشد، اندک است (حسن‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۱). مولر (۲۰۱۸)

۱ Farsides, T., & Woodfield, R

۲ Muller, C

نشان داد که مشارکت والدین بر پیشرفت تحصیلی تأثیر می‌گذارد. واترز، لاتون وچاچ (۲۰۱۸) نشان دادند که نوجوانان با والدین مقتدر، از طریق افزایش پشتکار و مداومت، به نمرات بالاتری دست می‌یابند. یافته‌های پژوهش هرناوندز و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که نزدیک بودن معلم و دانش آموز یک مکانیسم کنترلی است که با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد. آندر (۲۰۱۸) نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی و دوجانبه به طور فردی پیش‌بینی‌کننده مثبت پیشرفت تحصیلی است. توبکو و لیلینا تسکیلار (۲۰۱۶) نشان داد که بین عزت نفس، انگیزش و پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. از سویی، ارزیابی پیشرفت و عملکرد تحصیلی در حوزه آموزش و یادگیری، به مثابه مفهوم کنترل کیفیت در حوزه تولید و صنعت است. به زبان تولید این ارزیابی می‌تواند موجب تضمین کارایی و اثر بخشی اندوخته‌ها و مهارت‌های علمی و عملی در افراد شود که همانا محصول نهایی حوزه تعلیم و تربیت محسوب می‌شوند (سنایی نسب، رشیدی جهان، صفاری، ۱۳۹۱). بنابراین این مطالعه به بررسی و شناسایی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر قم با روش تحلیل سلسله مراتبی AHP پرداخته است.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از وظایف اساسی آموزش و پرورش در هر کشور، انتقال میراث فرهنگی جامعه، پرورش استعداد های دانش-آموزان و آماده کردن آنان برای شرکت فعال در جامعه است. بنابراین تعلیم و تربیت افراد به منظور تصدی امور مختلف ضروری می‌نماید و مسأله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهمترین دغدغه های هر نظام آموزشی در تمامی جوامع است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هر جامعه نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آن در مقاطع مختلف بیشترین و بالاترین رقم را داشته باشد (حسینی طباطبایی و قدیمی مقدم، ۱۳۸۶).

شناسایی عوامل تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی بسیار ضروری و راه‌گشا است، چرا که با شناسایی عوامل مرتبط با این سازه، می‌توان به بهسازی پیشرفت دانش‌آموزان و در نتیجه به بهبود نظام آموزشی کمک کرد. در واقع آنچه در کنار تلاش‌های آموزشی و پرورشی معلمان، ضروری و سودمند است؛ پرداختن به راهکارهایی است که رسیدن به موفقیت و پیشرفت تحصیلی را تسهیل می‌نماید. گام نخست برای ارایه راهکارهای مطلوب در این زمینه، شناسایی متغیرهایی است که در ارتباط با موفقیت تحصیلی هستند، زیرا با

‡Parent involvement

£Waters, L. E., Loton, D., & Jach, H. K.

◊Hernández, M. M., Valiente, C., Eisenberg, N., Berger, R. H., Spinrad, T. L., VanSchyndel, S. K., & Thompson, M. S.

¶Andrade, M

‖Topçu, S., & Leana-Taşçılar, M. Z

شناسایی این متغیرها و ایجاد تغییر در آنها می‌توان گام‌های بعدی را محکم‌تر و اصولی‌تر برداشت (خادمی و کدخدایی، ۱۳۹۴).

استوارت (۲۰۰۸) نشان داد که متغیرهای ساختاری فردی و مرتبط به مدرسه پیش‌بینی‌کننده دستاوردهای تحصیلی در میان دانش‌آموزان است. پیش‌بینی‌کننده‌های فردی مانند تلاش دانش‌آموز، بحث والدین و دانش-آموز و ارتباط با همسالان مثبت نقش مهمی در افزایش دستاورد دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. علاوه بر این شرایط مدرسه، به ویژه، احساس وابستگی به مدرسه، معلمان و مدیران در دانش‌آموزان، برای نتایج موفقیت-آمیز آنها تاثیرگذار است. در مجموع، در مقایسه با خصوصیات فردی، ویژگی‌های ساختاری مدرسه اثرات نسبتاً کوچک بر موفقیت دانش‌آموزان داشتند. در نتیجه مداخلات به منظور بهبود پیشرفت تحصیلی، نیاز به توجه به تاثیر عوامل ساختاری فردی و مدرسه‌ای در دانش‌آموزان و توانایی آنها در موفقیت و پیشرفت دارد (استوارت، ۲۰۰۸).

در واقع پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهم‌ترین ملاک‌های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی‌های علمی آنها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است؛ بنابراین نظریه‌پردازان تربیتی بسیاری از پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی تمرکز کرده‌اند (دلیر ناصر و حسینی نسب، ۱۳۹۴).

نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی، افت تحصیلی است که براساس مطالعات متعدد تاثیر بسزایی در سرنوشت فرد داشته و همچنین هزینه گزافی به خانواده و جامعه تحمیل می‌کند. در ایران، این امر از مهم‌ترین مشکلات کنونی نظام آموزشی است که هر ساله ده‌ها میلیارد ریال از بودجه کشور را هدر می‌دهد و نیروهای بالقوه و سرمایه‌های جامعه که همان نیروی انسانی است، بی‌ثمر می‌ماند (تمنایی فرد و گندمی، ۱۳۹۰).

افت تحصیلی یکی از مسائل گریبان‌گیر سیستم آموزشی در همه‌ی مقاطع تحصیلی است و موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود (رودباری، احمدی و عبادی فرد آذر، ۱۳۹۰).

افزون بر این، رشد و توسعه هر جامعه متأثر از نیروی آموزش‌دیده آن جامعه است و شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان که آینده‌سازان جامعه هستند، گامی در جهت توسعه پایدار است و بدون شک آشنا کردن معلمان، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت با مسائل مربوط به پیشرفت تحصیلی و اهمیت آن در پیشرفت افراد در جوامع روستایی و شهری ضرورتی انکارناپذیر می‌باشد. بنابراین برنامه‌ریزان آموزشی، لازم است به عامل‌های مؤثر بر پیشرفت تحصیلی توجه کافی داشته باشند تا بتوانند، برنامه‌ریزی‌های مناسبی را برای پیشبرد هدف‌های آموزشی تدوین و زمینه را برای موفقیت هرچه بیشتر دانش‌آموزان فراهم آورند. بر این اساس پژوهش حاضر به شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر قم می‌پردازد.

AStewart, E. B.

۹Academic failure

ثناگوی محرر، رستمی و خسروی کلوخی پور (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین خودباوری بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر زاهدان» انجام دادند. بدین منظور ۴۵۰ نفر دانش‌آموز پسر مقطع متوسطه به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده گزینش و از بین آنان ۱۰۰ نفر دانش‌آموز انتخاب شدند. یافته‌ها نشان داد که دانش‌آموزانی که دارای پیشرفت تحصیلی هستند خودباوری بیشتری نسبت به دانش‌آموزانی که در همان مقطع پیشرفت تحصیلی ندارند، را دارا هستند.

محمدی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «رابطه بین خودپنداره با خودتنظیمی، انگیزه‌ی پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» انجام داد. جامعه این پژوهش را تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان شاهرود تشکیل می‌دهند که در سال تحصیلی ۹۵ - ۹۴ در حال تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی است و از بین چهار منطقه شهرستان شاهرود دو منطقه به صورت تصادفی انتخاب می‌شوند و از بین مدارس هر منطقه یک مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شده و از دانش‌آموزان آن تقاضا می‌شود تا پرسشنامه‌های پژوهش شامل، پرسشنامه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی، پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنس، پرسشنامه خود پنداره راجرز را تکمیل نمایند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان محاسبه خواهد شد و حداقل ۳۰۰ نفر شد. یافته‌ها نشان داد که بین خود پنداره با خودتنظیمی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد.

شیرازی، بادپا، جاور و محبی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «رابطه ابعاد خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه منطقه دشتیاری» انجام دادند. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی پیش‌بین بود و حجم نمونه از جدول مورگان بدست آمد. برای این منظور ۲۵۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه منطقه دشتیاری انتخاب و به مقیاس خودکارآمدی جینگ - مورگان (۱۹۹۹) پاسخ دادند و برای بررسی پیشرفت تحصیلی آنها معدل کل پایان سال تحصیلی ۹۴/۹۳ دانش‌آموزان در نظر گرفته شد. داده‌های پژوهش با روش همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که از بین ابعاد سه‌گانه خودکارآمدی بعد کوشش بیشترین همبستگی را با پیشرفت تحصیلی دارند و بقیه ابعاد نقش کمتری بر پیشرفت تحصیلی داشتند و بعد کوشش نقش کلیدی در پیشرفت تحصیلی دارند.

لطفعلیان دهکردی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه» انجام داد. روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد، جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دوره سوم مقطع متوسطه ناحیه ۱ شهر شهرکرد به تعداد ۳۵۵۱ نفر (۱۳۲۰ نفر پسر و ۲۲۳۱ نفر دختر) و روش نمونه‌گیری نیز تصادفی طبقه‌ای بر حسب جنسیت می‌باشد و همچنین حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان به تعداد ۳۶۶ نفر ۱۲۰ نفر پسر و ۲۴۶ نفر دختر تعیین شد. در این پژوهش مهارت‌های ارتباطی معلمان به عنوان متغیر پیش‌بین و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

۱ Heremans

۱ Rogers

۱ Morgan- Jinks

به عنوان متغیر ملاک می باشد. ابزار تحقیق شامل پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی کویین-دام می باشد و سپس بوسیله نرم افزار SPSS داده ها تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که میزان بکارگیری مهارت-های ارتباطی توسط معلمان دوره سوم مقطع متوسطه ناحیه ۱ شهر شهرکرد در حد مطلوب می‌باشد. بین مهارت‌های ارتباطی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره سوم مقطع متوسطه ناحیه ۱ شهر شهرکرد رابطه وجود دارد.

سعیدی و فرحبخش (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «رابطه کیفیت زندگی، سبک زندگی، عملکرد تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی دانشگاه اصفهان» انجام دادند. در این مطالعه همبستگی، نمونه ۱۵۰ نفری از دانشجویان دانشکده علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ که تعدادشان ۶۵۷ نفر بود از طریق فرمول نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. پرسشنامه سبک زندگی، عملکرد تحصیلی در تاج و پرسشنامه کیفیت زندگی (فرم کوتاه پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی) روی نمونه مورد نظر اجرا شد. اطلاعات خام به وسیله SPSS و با اجرای آزمون‌های توصیفی (فراوانی، شاخص‌های مرکزی، شاخص‌های پراکندگی) و استنباطی از جمله همبستگی، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد که از بین مؤلفه‌های سبک زندگی سه مؤلفه محتاط بودن، نیاز به تایید و تعلق داشتن قدرت پیش‌بینی، پیشرفت تحصیلی را دارند. بین کیفیت زندگی، سبک زندگی، عملکرد تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود ندارد.

علیپور و شیخ‌زاده (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «رابطه وضعیت اقتصادی خانواده و متغیرهای فردی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مطالعه موردی: دانش‌آموزان چابهار» انجام دادند. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش‌آموزان شهر و روستای شهرستان چابهار در تمامی مقاطع تحصیلی می باشد که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ۲۱۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شده اند، ابزارها گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه سنجش وضعیت اقتصادی و پیشرفت وارزشیابی تحصیلی می‌باشد که با توزیع آن در بین نمونه آماری و تحلیل آن در نرم افزار SPSS به گردآوری یافته‌ها پرداخته و مورد بررسی قرار گرفته اند و ادبیات و مبانی نظری تحقیق با استفاده از اسناد و منابع کتابخانه‌ای گردآوری و تنظیم شده اند. یافته‌ها نشان داد که بین وضعیت اقتصادی خانواده و متغیرهای فردی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در منطقه مورد مطالعه رابطه مستقیم و همبستگی مثبت وجود دارد.

داودی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «تاثیر سطح اقتصادی خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی در شهرستان کازرون» انجام دادند. جامعه آماری در این تحقیق انجام شده شامل ۶ مدرسه دخترانه راهنمایی مشغول به تحصیل بوده تعداد آنها ۳۰۰ نفر می باشد که از بین آنها ۹۰ نفر دانش‌آموز به صورت تصادفی ساده انتخاب کرده تحقیق روی آنها انجام گرفته و همچنین از معدل نمرات دانش‌آموزان برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. در این تحقیق والدین دانش‌آموزان از لحاظ سطوح تحصیلی به

زیر فقر، فقر، متوسط و بالاتر تقسیم گردیده اند. یافته‌ها نشان داد که رابطه معنی‌داری سطح اقتصادی والدین با پیشرفت تحصیلی فرزندان وجود دارد.

لی، کیم و وان (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان «پیشرفت تحصیلی نوجوانان کره‌ای از خانواده‌های چند فرهنگی: نتایج تحقیقات ملی» انجام دادند. در این پژوهش، داده‌های مقطعی از ۲۲۳۴ شرکت کننده نوجوانان چند فرهنگی کره‌ای از نظرسنجی مبتنی بر وب از جوانان کره‌ای ۲۰۱۰-۲۰۱۴ با استفاده از رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که وضعیت اقتصادی درک شده و فراوانی صبحانه خوردن بر پیشرفت تحصیلی، بدون در نظر گرفتن جنس، تاثیر می‌گذارد. رفاه خانواده، رضایت از خواب و سیگار کشیدن در طول عمر، عوامل افزایشی در مردان بود. برای زنان، افسردگی و فراوانی فعالیت‌های فیزیکی مدرسه عوامل فرعی بود.

لی، هان، وانگ، سان و چنگ (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان «چگونه حمایت اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی و فرسودگی عاطفی دانشجویان دانشگاه تأثیر می‌گذارد: نقش میانجی از اعتماد به نفس» انجام دادند. جامعه این پژوهش نمونه ۲۶۲ دانشجو (میانگین سن ۱۹،۲۵ سال) در چین بود. دانشجویان نمونه پرسشنامه‌های طراحی شده برای ارزیابی حمایت اجتماعی، عزت نفس، پیشرفت تحصیلی و فرسودگی عاطفی را تکمیل کردند. نتایج یافته‌ها نشان داد که اعتماد به نفس به طور کلی بین حمایت اجتماعی و پیشرفت تحصیلی و رابطه بین حمایت اجتماعی و فرسودگی عاطفی نقش میانجی را ایفا می‌کند.

سی (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان «مربیان مهاجر و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» انجام داد. یافته‌ها نشان داد که در مجموع معلمان مهاجر بر موفقیت‌های آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بومی اثر منفی ندارند.

آندر (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان «نقش خودکارآمدی تحصیلی و دوجانبه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اسپانیایی» را انجام داد. یافته‌ها نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی و دوجانبه به طور فردی پیش‌بینی‌کننده مثبت پیشرفت تحصیلی است. مدت زمان تعامل تاثیر معناداری بر پیشرفت تحصیلی نداشت. توبکو و لیلینا تسکیلا (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان «نقش انگیزه و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با استعداد ترکیه» انجام دادند. شرکت‌کنندگان در این مطالعه ۱۸۴ دانشجو (۷۶ دختر و ۱۰۸ پسر) بودند. یافته‌ها نشان داد که بین عزت نفس، انگیزش و پیشرفت ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

۱Lee, E., Kim, J. S., & Kwon, S.

۲Li, J., Han, X., Wang, W., Sun, G., & Cheng, Z.

۳Seah, K. K

۴Andrade, M

۵Topçu, S., & Leana-Taşçılar, M. Z

جنابادی (۲۰۱۴) پژوهشی باعنوان «مطالعه رابطه بین هوش هیجانی و خودباوری با پیشرفت تحصیلی» انجام داد. این مطالعه یک مطالعه توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این مطالعه شامل ۲۰۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور کهنوج در سال تحصیلی ۲۰۱۰-۲۰۱۱ هستند. ۳۰۰ دانشجوی (۱۵۰ زن و ۱۵۰ مرد) به صورت تصادفی به عنوان نمونه گروه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه هوش هیجانی بارآن و پرسشنامه عزت نفس پاپ استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی از جمله فراوانی، میانگین و انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون T مستقل استفاده شد یافته ها نشان داد که هوش هیجانی و خودباوری دانشجویان هیچ تاثیری روی پیشرفت تحصیلی شان ندارد. همچنین نتایج نشان می دهند که خودباوری دانشجویان زن بیشتر از دانشجویان مرد است.

۳- روش شناسی پژوهش

این مطالعه؛ از نظر روش شناسی، توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری شامل دو گروه است؛ (۱) ۳۰ نفر از مدیران ارشد و خبرگان در حوزه آموزش که و (۲) دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم مشغول به تحصیل که طبق گزارش اداره کل آموزش و پرورش استان قم ۱۲۶۱۳ نفر اعلام شدند. نمونه آماری برای جامعه اول ۳۰ نفر از مدیران ارشد و خبرگان در حوزه آموزش به روش نمونه گیری در دسترس و برای جامعه دوم با توجه به فرمول کوکران ۳۷۵ نفر از دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم محاسبه شد. ابزار جمع آوری داده ها؛ در این مطالعه از مصاحبه برای گروه خبرگان و از پرسشنامه برای دانش آموزان استفاده شد. پس از اجرای مصاحبه، عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شناسایی و پرسشنامه مربوط به امتیازدهی به این عوامل طراحی و بین نخبگان توزیع گردید. پس از جمع آوری جداول امتیازدهی، زیرشاخص های داری میانگین امتیاز کمتر از ۳ بوده (زیرشاخص درک دانش آموز توسط والدین و سلامت جسمی دانش آموز، میزان درآمد منطقی والدین، تامین تغذیه دانش آموز، تعداد فرزندان، درک دانش آموز، علاقه به تحصیل، نظم و انضباط، هدف و امید به یافتن شغل)، و حذف و معیارهای که میانگین امتیاز بالاتر از ۳؛ به عنوان عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مشخص شدند و برای تحلیل سلسله مراتبی از این شاخص ها استفاده گردید.

۴- یافته‌ها

برای تعیین وزن‌های نسبی هر کدام از ماتریس‌ها، ابتدا وزن نهایی مشخص می‌شود؛ بدین گونه که با ضرب وزن نهایی هر کدام از شاخص‌ها بر عنصر گزینه مربوط، می‌توان وزن نهایی را مشخص کرد. برای این منظور از رابطه زیر استفاده شده است.

$$W_{ij} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n A_i \times a_{ij}$$

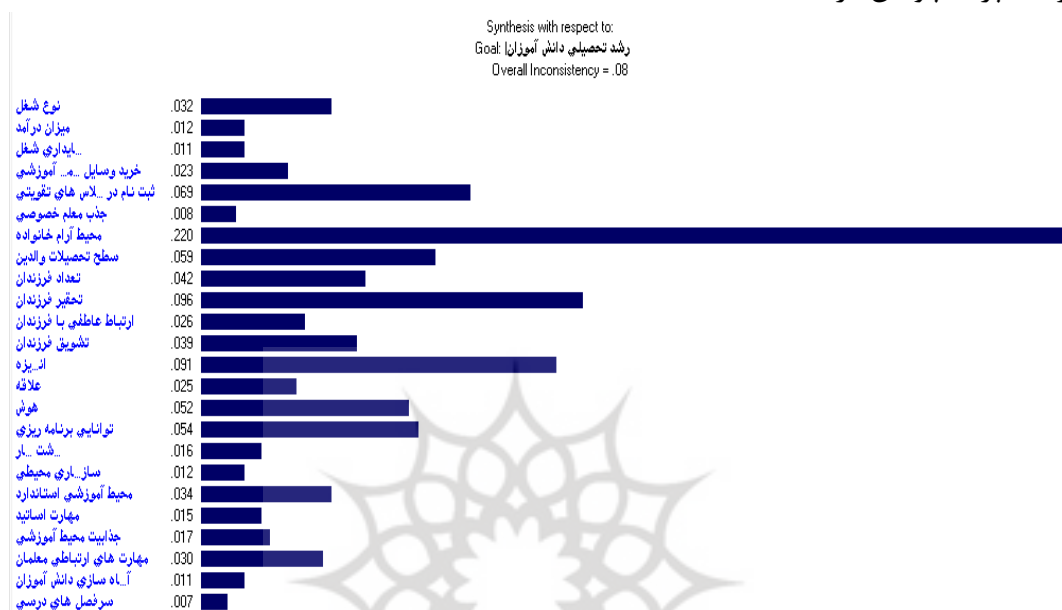
که در آن؛ W_{ij} = وزن نهایی هر زیر معیار؛ A_i = وزن معیار i ام؛ a_{ij} = وزن زیر معیار j ام از معیار i ؛ در نظر گرفته شده است. در جدول زیر، وزن نهایی شاخص‌های مورد مطالعه ارائه شده است. بر اساس یافته‌ها شاخص محیط آرام خانواده با وزن نهایی ۰/۱۶۴ دارای اولویت اول، زیرشاخص تشویق فرزندان توسط والدین با وزن نهایی ۰/۱۳۳ در اولویت دوم، زیرشاخص عدم تحقیر دانش‌آموزان با وزن نهایی ۰/۱۰۶ در اولویت سوم، زیرشاخص انگیزه تحصیلی با وزن نهایی ۰/۰۸۴ در اولویت چهارم، زیرشاخص سطح تحصیلات والدین با وزن نهایی ۰/۰۷۱ در اولویت پنجم، زیرشاخص ثبت نام در کلاس‌های تقویتی با وزن نهایی ۰/۰۵۷ در اولویت ششم قرار گرفته‌اند

جدول (۱): محاسبه وزن نهایی برای زیر شاخص‌ها

شاخص‌ها	زیر شاخص‌ها	وزن نهایی شاخص‌های اصلی	وزن نسبی زیر شاخص‌ها	وزن نهایی	رتبه
معیارهای اقتصادی	نوع شغل	۰/۱۲۸	۰,۲۰۹	۰,۰۲۷	۱۲
	میزان درآمد		۰,۰۷۷	۰,۰۱۰	۱۹
	پایداری شغل		۰,۰۷۲	۰,۰۰۹	۲۰
	خرید وسایل کمک آموزشی		۰,۱۴۷	۰,۰۱۹	۱۴
	ثبت نام در کلاس‌های تقویتی		۰,۴۴۴	۰,۰۵۷	۶
محیط خانواده	جذب معلم خصوصی	۰/۵۶۴	۰,۰۵۱	۰,۰۰۷	۲۱
	محیط آرام خانواده		۰,۲۹۰	۰,۱۶۴	۱
	سطح تحصیلات والدین		۰,۱۲۵	۰,۰۷۱	۵
	تشویق فرزندان		۰,۲۳۵	۰,۱۳۳	۲
	عدم تحقیر دانش‌آموزان		۰,۱۸۸	۰,۱۰۶	۳
عوامل فردی	برنامه‌ریزی تحصیلی	۰/۲۳۰	۰,۰۹۸	۰,۰۵۵	۷
	ارتباط عاطفی با فرزند		۰,۰۶۵	۰,۰۳۷	۱۰
	انگیزه		۰,۳۶۵	۰,۰۸۴	۴
	تمرکز در یادگیری		۰,۱۰۲	۰,۰۲۳	۱۳
	هوش		۰,۲۰۸	۰,۰۴۸	۹
محیط آموزشی	توانایی برنامه‌ریزی	۰/۰۷۸	۰,۲۱۵	۰,۰۴۹	۸
	پشت کار		۰,۰۶۴	۰,۰۱۵	۱۶
	سازگاری محیطی		۰,۰۴۶	۰,۰۱۱	۱۷
	محیط آموزشی استاندارد		۰,۴۵۶	۰,۰۳۶	۱۱

۱۸	۰,۰۱۰	۰,۱۲۳	مهارت اساتید
۲۲	۰,۰۰۷	۰,۰۸۷	جذابیت محیط آموزشی
۱۵	۰,۰۱۶	۰,۲۰۰	مهارت ارتباطی معلمان
۲۴	۰,۰۰۴	۰,۰۵۴	آگاه سازی دانش آموزان
۲۳	۰,۰۰۶	۰,۰۸۰	سرفصل های درسی

در نمودار زیر؛ خروجی وزن نهایی زیرشاخص های پژوهش و همچنین میزان سازگاری کلی زیرشاخص ها در نرم افزار اکسپرت چویس؛ ارائه شده است.

نمودار (۱): خروجی وزن نهایی زیر شاخص های پژوهش و میزان سازگاری

۵- نتیجه گیری

سال های متمادی است که محققان و پژوهشگران تعلیم و تربیت و روانشناسان اجتماعی، مطالعات فراوانی در مورد عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان انجام داده اند. پیشرفت موضوعی است که به خصوص در حال حاضر نیز مورد توجه تمامی کشورهای جهان بوده است، و هر ساله مقدار زیادی از بودجه جوامع صرف تحصیل کودکان و نوجوانان می شود و پژوهش های زیادی به بررسی عوامل مختلفی که می تواند بر پیشرفت تحصیلی تأثیر داشته باشد، عواملی مانند: خانواده، محیط زندگی، مدرسه و برنامه های آموزشی اختصاص یافته است. این مطالعه به بررسی عوامل اقتصادی، خانوادگی، فردی و آموزشی موثر بر پیشرفت تحصیلی پرداخته و نتایج زیر را ارائه کرده است.

عوامل اقتصادی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره اول متوسطه شهر قم: زیرشاخص ثبت نام در کلاس های تقویتی، نوع شغل و خرید وسایل کمک آموزشی در اولویت اول تا سوم قرار گرفتند. این نتایج تا حدودی با پژوهش، داودی (۱۳۹۴) و حیدری رفعت (۱۳۹۰)، اقلیدس (۲۰۱۱) و صمدپور (۱۳۹۲)، همخوانی دارد چرا که داودی نشان داد که رابطه معنی داری بین سطح اقتصادی والدین با پیشرفت تحصیلی فرزندان وجود دارد. حیدری رفعت نیز نشان داد که بین متغیر برابری آموزشی (از بعد پیشرفت تحصیلی) با متغیرهای شغل پدر، سطح سواد والدین و درآمد خانواده رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین بین

متغیرهای شغل پدر، میزان درآمد خانواده، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر و اشتغال دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اقلیدس نشان داد که کودکان متعلق به خانواده‌ها با وضعیت اقتصادی پایین‌تر معمولاً انگیزش و موفقیت تحصیلی کمتری را نشان می‌دهند. صمدپور نیز در پژوهش خود گزارش کرده است که بین وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. ولی با نتایج کریمیان (۱۳۸۷) همخوانی ندارد چرا که او نشان داد که هر چه وضعیت اجتماعی خانواده‌ها بالاتر باشد، دانش‌آموزان به دلیل درگیری والدین افت تحصیلی بیشتری خواهند داشت. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که اغلب کودکانی که در خانواده‌های زندگی می‌کنند که از لحاظ اقتصادی وضعیت خوبی ندارند اغلب با مشکلاتی در خانه و مدرسه مواجه هستند که یادگیری آنان را به مخاطره می‌اندازد. چرا که آنها والدینی دارند که پول کافی و امکانات لازم برای تهیه لوازم موردنیاز و ایجاد تجربیات آموزشی نظیر کتاب و کلاس‌های تقویتی را ندارند.

عوامل خانودگی موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر قم: زیرشاخص محیط آرام خانواده، تشویق فرزندان (توجه به محرک‌ها و مشوق‌های تحصیلی)، عدم تحقیر فرزند و سطح تحصیلات والدین در اولویت اول تا چهارم قرار گرفتند. که این نتایج با پژوهش، انهاری (۱۳۹۴) همخوانی دارد چرا که نشان داد که سطح تحصیلات والدین به صورت معنی‌داری در تربیت و پیشرفت تحصیلی فرزندان مؤثر می‌باشد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که ممکن است فکر کنیم بسیاری از چالش‌ها و مشکلات مدرسه به کلاس درس مربوط می‌شود؛ اما این طور نیست. در واقع، این مشکلات از جایی بیرون از کلاس درس نشأت می‌گیرند؛ جایی که دانش‌آموزان بیشترین زمان و انرژی خود را در آن صرف می‌کنند. یکی از بهترین راه‌های مقابله با این مشکلات، ایجاد روابط صمیمانه در خانواده‌ها است. محیط خانواده، مدرسه فوق‌العاده‌ای است که می‌تواند استعداد‌های روانی فرزندان را پرورش دهد. جو عاطفی خانواده، نحوه روابط و تعامل اعضاء در درون خانواده و به طور کلی عملکرد خانواده در ابعاد مختلف بر عملکرد اعضاء آن در حیطه‌های مختلف تأثیر گذار است. در واقع، امروزه نقش خانواده‌ها در بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و همچنین ارتقای سطح کیفی محیط‌های آموزشی غیر قابل انکار است چرا که محیط خانواده اولین محیطی است که الگوهای جسمی، عاطفی، و شخصیتی فرد در آن پی ریزی می‌شود و نقش مهمی در تعالی و پیشرفت فرد ایفا می‌کند.

عوامل فردی موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر قم: زیرشاخص انگیزه تحصیلی، توانایی برنامه‌ریزی دانش‌آموز و هوش دانش‌آموز در اولویت اول تا سوم قرار گرفتند که این نتایج تا حدودی با پژوهش، محمدی (۱۳۹۵) و حساری (۱۳۹۴) و توبکو و لیلینا تسکیلار (۲۰۱۶) همخوانی دارد چرا که محمدی نشان داد که بین خود پنداره با خودتنظیمی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. حساری نیز نشان داد که در دانش‌آموزان رابطه معنادار و مثبتی بین انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی و خودپنداره وجود دارد. توبکو و لیلینا تسکیلار نشان داد که بین عزت نفس، انگیزش و پیشرفت ارتباط معنی‌داری وجود دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت انگیزش به عنوان یک وسیله برای آمادگی ذهنی یا رفتارهای ورودی، پیش‌نیاز یادگیری به حساب می‌آید. اگر

دانش‌آموزان نسبت به درس بی‌علاقه و دارای انگیزش سطح پایینی باشند، به توضیحات معلم توجه نخواهند کرد، تکالیف خود را با جدیت انجام نخواهند داد و بالاخره پیشرفت چندانی نصیب آنان نخواهد شد به طوری که هر قدر فرد از انگیزه بالاتر برخوردار باشد موفقیت تحصیلی بیشتری کسب خواهد نمود.

عوامل آموزشی موثر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه دوم شهر قم : محیط آموزشی استاندارد، جذابیت محیط آموزشی، مهارت‌های ارتباطی معلمین در اولویت اول تا سوم قرار گرفتند. این نتایج تا حدودی با پژوهش لطفعلیان دهکردی (۱۳۹۵) همخوانی دارد چرا که نشان داد که بین مهارت‌های ارتباطی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره سوم مقطع متوسطه ناحیه ۱ شهر شهرکرد رابطه وجود دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت، محیط آموزشی استاندارد و جذابیت فضای آموزشی نقش جایگاه برجسته‌ای در مبحث کیفیت و برنامه ریزی آموزشی دارد. به طوری که کیفیت آموزش، شور و شوق به تحصیل، فعال شدن حس کنجکاوی و افزایش خلاقیت دانش‌آموزان ارتباط نزدیکی با محیط آموزشی آنها ارتباط دارد. ایجاد محیط آموزشی با نشاط و جذاب برای دانش‌آموزان سال هاست که به عنوان یک دغدغه جدی نزد برنامه ریزان آموزش و پرورش مطرح شده است.

سهم هریک از عوامل فردی، خانودگی، اقتصادی و آموزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر قم به ترتیب اولویت : عوامل خانودگی، عوامل فردی، عوامل اقتصادی و عوامل آموزشی در اولویت اول تا چهارم قرار گرفتند. این نتایج تا حدودی با نتایج پژوهش علیپور و شیخ زاده (۱۳۹۵) همراستا است چرا که نشان داد که بین وضعیت اقتصادی خانواده و متغیرهای فردی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در منطقه مورد مطالعه رابطه مستقیم و همبستگی مثبت وجود دارد. بر اساس وزن نهایی، محیط آرام خانواده، تشویق فرزندان توسط والدین، عدم تحقیر دانش‌آموزان، انگیزه تحصیلی، سطح تحصیلات والدین، ثبت نام در کلاس‌های تقویتی در اولویت اول تا ششم قرار گرفتند.

۶- منابع

- آوری، حمیرا؛ نجفی پاریزی، غلامعلی؛ کبیر، کوروش؛ ساداتی، لیلا؛ کهن، محمود و رحیم‌زاده، میترا (۱۳۹۴). بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشکده پیراپزشکی در دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۲. نشریه علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی البرز، ۴(۳).
- احمدی، ابراهیم (۱۳۹۴). رابطه ترتیب تولد و پیشرفت تحصیلی در خانواده‌های دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۲(۱۱)، ص ۱۸-۱.
- اکبرپور، محمدباقر؛ زارع، حسین؛ اکرامی، محمود و ملکی، حمید (۱۳۹۵). ارتباط ساختار اجتماعی آموزش، وضعیت اقتصادی-اجتماعی و سرمایه فرهنگی خانواده با درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان آموزش از دور و حضوری. روانشناسی تربیتی، سال دوازدهم، شماره ۴۰، ص ۱۰۴-۶۹.
- اکبری بلوط بنگان، افضل (۱۳۹۳). رابطه ساده و چندگانه خودکارآمدی، اهداف پیشرفت و انگیزه پیشرفت در پیش-بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. نشریه آموزش در علوم پزشکی، ۱۴(۹).
- اندرخور، هاجر؛ بیگدلی، ایمان و طالع پسند، سیاوش (۱۳۹۳). رابطه یادگیری خودنظم داده شده و خودکارآمدی با پیشرفت ریاضی. پژوهش های نوین روانشناختی، ۹(۳۴)، ص ۱۴-۱.

انهاری، کیهان (۱۳۹۴). ارزیابی نقش تحصیلات والدین در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.

باقرزاده لداری، رحیم؛ صادقی، محمدرضا؛ حق شناس، محمدرضا؛ موسوی، سید ابراهیم و یزدانی چراتی، جمشید (۱۳۸۹). رابطه منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۹-۸۸. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۰ (۷۷)، ص ۳۵-۳۰.

بخشی، محمود و آهنچیان، محمدرضا (۱۳۹۲). الگوی پیش بینی پیشرفت تحصیلی: نقش تفکر انتقادی و راهبردهای خودتنظیمی یادگیری. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۳ (۲)، ص ۱۶۳-۱۵۳.

بیگدلی، الهه؛ بزازیان، سعیده و باباخانی، وحیده (۱۳۹۵). رابطه خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم سه ساله ابتدایی. دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.

پری، سهیلا (۱۳۹۲). بررسی فراتحلیلی عوامل روانشناختی موثر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، دانشکده علوم انسانی.

تمنائی فر، محمد رضا؛ عقیقی بیدگلی، اعظم و ناصری، جمیله (۱۳۹۴). خودکارآمدی تحصیلی در دانشجویان و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی. اولین کنفرانس بین المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری، شرکت علمی پژوهشی و مشاوره ای آینده ساز، دانشگاه پیام نور نکا.

ثناگوی محرر، غلامرضا؛ رستمی، حبیب الله و خسروی کلوخی پور، ملیحه (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین خودباوری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر زاهدان. کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون.

جعفری، مهدی و احمدزاده، فروغ (۱۳۹۳). بررسی ارتباط بین مولفه‌های هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان. مجله علوم پزشکی رازی، ۲۱ (۱۲۵)، ص ۹۳-۸۵.

جعفری نژاد، سعدی پور وحاجی حسنی، محمد جانی (۱۳۹۱). رابطه ویژگیهای شخصیتی و روشهای مطالعه با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان کارشناسی دانشگاه علامه طباطبائی تهران. ۸ (۲۵)، ص ۳۶-۵۶.

جهانگرد، حمیده و لسانی، مهدی (۱۳۹۵). رابطه خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی. اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، قم، دبیرخانه دائمی کنفرانس.

حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهی (سمت). چاپ هشتم.

حسن آبادی، حمیدرضا؛ یعقوبی، حمید و دیگران (۱۳۹۱). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان: نتایج مقدماتی یک مطالعه ملی. مجموعه مقالات ششمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، دانشگاه گیلان.

حصاری، فهیمه (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین انگیزه پیشرفت و خود پنداره با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دوره راهنمایی. دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، مشهد، دانشگاه تربت حیدریه.

حیاتی، معصومه (۱۳۹۱). بررسی تاثیر آموزش راهبردهای یادگیری، خودنظم دهی و خودکارآمدی بر پیشرفت تحصیلی ریاضی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، دانشکده علوم انسانی.

حیدری، نورالدین (۱۳۹۶). شاخصه‌های مهم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان «مطالعه‌ای مورد پژوهانه درباره دانش فراشناختی و راهبردهای یادگیری». فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۳ (۲).

حیدری رفعت، ابوذر (۱۳۹۰). بررسی رابطه وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده ها با برابری فرصت های آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان اسدآباد. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

خادمی، ملوک و کدخدایی، محبوبه سادات (۱۳۹۴). تأثیر خوش بینی آموخته شده بر انگیزش پیشرفت و تاب آوری تحصیلی نوجوانان دختر. روانشناسی مثبت، ۱(۲)، ص ۸۰-۶۵.

خدیوی، اسداله؛ اقدسی، علی نقی و صمدیان، مهناز (۱۳۹۱). بررسی تأثیر روش های مطالعه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بناب. آموزش و ارزشیابی، ۵ (۱۸)، ص ۲۶-۱۳.

خسروجردی، حجازی محسنی (۱۳۹۱). مدل ساختاری پیشرفت تحصیلی براساس سبک های هویت، اهداف پیشرفت، درگیری تحصیلی. پژوهشنامه تربیتی، سال هفتم، شماره ۳۰.

خوشاب، سمیه (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی بر سرزندگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

دادفر، رضا؛ بازدار، فاطمه؛ نصراللهی، عباس؛ عبدالحسینی، امیر و احمدی، وحید (۱۳۹۲). بررسی عوامل خانوادگی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر سال اول دبیرستان شهرستان دره شهر در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ۲۱ (۶)، ص ۲۳۱-۲۲۴.

درخشان پور، فاطمه زیبا و زارع، سیدحسین (۱۳۹۶). رابطه خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. اولین کنفرانس ملی پژوهش های نوین ایران و جهان در روانشناسی و علوم تربیتی. حقوق و علوم اجتماعی، شیراز، دانشگاه علمی کاربردی شوشتر.

داودی، علیرضا (۱۳۹۴). تأثیر سطح اقتصادی خانواده بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی در شهرستان کازرون. سومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران.

دلبری، سیدعلی و داودی، علیرضا (۱۳۹۱). کاربرد تکنیک فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) در رتبه بندی شاخص های ارزیابی جاذبه های توریستی. مجله تحقیق در عملیات و کاربردهای آن، سال نهم، شماره دوم (پیاپی ۳۳).

دلیر ناصر، نرگس و حسینی نسب، سید داود (۱۳۹۴). بررسی مقایسه های پیشرفت تحصیلی و انگیزه پیشرفت در دانش آموزان ابتدایی مدارس عادی و هوشمند شهر تبریز. آموزش و ارزشیابی، ۸ (۲۹)، ص ۳۱-۴۲.

رحیمی، مجید وقتبری، جواد (۱۳۸۹). مقایسه میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبستانی دیرآموز و عادی شهر زنجان. مجله تعلیم و تربیت استثنایی، شماره ۱۰۰ و ۱۰۱، ص ۱۹-۱.

رحیمی، الناز (۱۳۹۲). بررسی سبک های یادگیری و رابطه آن با منابع کنترل و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر زاهدان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

رودباری، مسعود؛ احمدی، آزاده و عبادی فرد آذر، فرید (۱۳۹۰). تعیین عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران (پردیس همت) در سال تحصیلی ۸۸-۸۹. طب و تزکیه، ۱۹ (۳)، ص ۴۸-۳۷.

سرمد، زهره؛ بازگان، علی و حجازی، الهه. (۱۳۷۷). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران. انتشارات آگاه.

سعیدی، زهرا؛ فرحبخش، کیومرث (۱۳۹۵). رابطه کیفیت زندگی، سبک زندگی، عملکرد تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی دانشگاه اصفهان. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. سال نهم، شماره ۳ (پیاپی ۳۷).

سلیمی نژاد، صغرا؛ شیخی آرام، امین و مرادیان، آرش (۱۳۹۵). تأثیر آموزش روش های مطالعه (خواندن بدون نوشتن، خط کشیدن زیر نکات مهم، یادداشت برداری و خلاصه نویسی) بر درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر کوهدشت. اولین کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری، علوم تربیتی و اقتصاد مقاومتی؛ اقدام و عمل، ساری، شرکت علمی پژوهشی باران اندیشه.

- سماوی، سیدعبدالوهاب؛ ابراهیمی، کلثوم و جاودان، موسی (۱۳۹۵). بررسی رابطه درگیری های تحصیلی، خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دبیرستانی شهر بندرعباس. دو فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، سال چهارم، شماره هفتم.
- سنایی نسب، هرمز؛ رشیدی جهان، حجت و صفاری، محسن (۱۳۹۱). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. فصلنامه راهبردهای آموزش، ۵(۴).
- شرفی، لیلیا؛ تقی بیگی، معصومه و علی بیگی، امیرحسین (۱۳۹۴). تأثیر عزت نفس و ویژگی های فردی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه رازی. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۳۲، ص ۱۱۳-۱۲۲.
- شریعتمداری، مهدی و آقاجانی، مرضیه (۱۳۹۴). رابطه سواد فناوری اطلاعات و ارتباطات معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر تهران. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ششم، شماره اول، ص ۵۵-۷۰.
- شیرازی، محمود؛ بادپا، خالد، جاور، اسلم و محبی، حسینعلی (۱۳۹۵). رابطه ابعاد خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پسر مقطع متوسطه منطقه دشتیاری. سومین کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، شیراز، با همکاری مشترک دانشگاه علمی کاربردی آذین شوشتر- دانشگاه زرقان- واحد پژوهش دانش پژوهان همایش آفرین.
- صادق‌لو، محمد؛ بای، صادق؛ رجب‌لو، میلاد و رجنی، امیر علی و دیگران (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین باورهای خودکارآمدی و امید به آینده با پیشرفت تحصیلی (مطالعه موردی: دانش آموزان مقطع متوسطه شهر رامیان). مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۲(۱۲)، ص ۱-۲۴.
- صدق پور، بهرام صالح و حیاتی، معصومه (۱۳۹۲). تعیین نقش پیشینه تحصیلی، راهبردهای یادگیری و خودنظم دهی بر پیشرفت تحصیلی ریاضی. فصلنامه روان شناسی تربیتی، سال نهم، شماره ۳۰، ص ۱۴۴-۱۲۷.
- صدق پور، بهرام و غلامرضایی، فاطمه (۱۳۹۲). نقش بازی رایانه‌ای دایمنشن بر انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی ریاضی با توجه به پیش دانسته های زبان و ریاضی دانش آموزان. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال سوم، شماره ۳، ص ۸۹-۱۱۳.
- طباطبایی، علی؛ فضلی، رخساره و یارعلی، جواد (۱۳۹۳). بررسی رابطه سبکهای فرزندپروری والدین با پیشرفت تحصیلی و اختلال رفتاری دانش آموزان دوره ابتدایی. خانواده و پژوهش، شماره ۱۸، ص ۷-۲۲.
- عابدینی، یاسمین (۱۳۹۰). پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی براساس باورهای خود کارآمدی، وضعیت اجتماعی- اقتصادی و رشته تحصیلی. روانشناسی معاصر، سال دوم، شماره ۷۰.
- عزیزی نژاد، بهاره (۱۳۹۴). رابطه انواع حافظه با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان ابتدایی دارای ناتوانی های یادگیری. راهبردهای شناختی در یادگیری، شماره ۵، ص ۷۳-۸۹.
- عزیزی نژاد، بهاره (۱۳۹۴). رابطه انواع حافظه با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان ابتدایی دارای ناتوانیهای یادگیری. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۳(۵)، ص ۷۳-۸۹.
- علیپور، وحیده و شیخ زاده، عبدالمجید (۱۳۹۵). رابطه وضعیت اقتصادی خانواده و متغیر های فردی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مطالعه موردی: دانش آموزان چابهار. هفتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق.
- علیپور، لیلیا؛ شویچی، جعفر و کوتی، فروزان (۱۳۹۴). بررسی میزان تأثیر سواد والدین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دوم دبیرستان های نوبت دوم شهرستان شادگان در سال ۱۳۹۴. دومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شادگان، ص ۵۱۶-۵۲۷.

طفعلیان دهکردی، بهنام (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.

قاسمی اوماسلان سفلی، سمیرا و دادرس خالدی، فاطمه (۱۳۹۴). تاثیر روابط و تعامل عاطفی معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. دومین کنفرانس بین‌المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، استانبول، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.

قربانی، محمد؛ دلاور، علی؛ برجعلی، احمد و اسدزاده، حسن (۱۳۸۹). بررسی عوامل انگیزشی و نگرشی موثر در پیش بینی پیشرفت ریاضیات، به منظور تدوین یک مدل ساختاری برای دانش‌آموزان پایه دوم دبیرستان. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۴(۹)، ص ۲۶-۹.

قمری، محمد؛ امیری مجد، مجتبی و خوشنام، امیرحسین (۱۳۹۳). رابطه عملکرد خانواده و تعارض والد-نوجوان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی. آموزش و ارزشیابی، سال هفتم، شماره ۲۸، ص ۶۲-۵۱.

محمدی، فاطمه (۱۳۹۲). رابطه‌ی خودپنداره با خودتنظیمی، انگیزه‌ی پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

محمدی، یحیی؛ کیخا، علیرضا، صادقی، علیرضا؛ کاظمی، سیما و رئیسون، محمدرضا (۱۳۹۴). رابطه راهبرد یادگیری فراشناختی و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی دانشجویان. دوماهنامه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۸، شماره ۵، ص ۳۲۸-۳۲۳.

محمدیان، زهرا و پیرانی، ذبیح‌الله (۱۳۹۴). بررسی رابطه راهبردهای یادگیری و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی. اولین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

محمدی فر، مزگان؛ مرسلی، پرپسا و قاسمی، علی (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران. نخستین همایش پژوهش در روانشناسی و علوم رفتاری، ص ۱۱-۱.

مرادی، کیوان؛ واعظی، مظفرالدین؛ فرزانه، محمد و میرزایی، محمد (۱۳۹۳). رابطه خوشبینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان مدارس متوسطه پسرانه مناطق ۶ و ۹ شهر تهران. پژوهشدر یادگیری آموزشگاهی، سال دوم، شماره ۵، ص ۸۰-۶۹.

مشتاقی، سعید (۱۳۹۱). پیشبینی پیشرفت تحصیلی براساس جهت‌گیری هدف پیشرفت. فصل‌نامه راهبردهای آموزش، ۵(۲)، ص ۹۴-۸۹.

مظلومیان، سعید؛ رستگار، احمد؛ صیف، محمد حسن؛ جهرمی، رضا قربان (۱۳۹۳). نقش باورهای انگیزشی و درگیری شناختی بین پیشرفت تحصیلی قبلی و پیشرفت تحصیلی فعلی (الگوی تحلیل). نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال اول، شماره ۴.

معتقد لاریجانی، محمد (۱۳۹۳). نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان: دوره راهنمایی شهر تهران. روانشناسی تربیتی، سال دهم، شماره ۳۱، ص ۲۲۲-۲۱۱.

مومنی مهموئی، حسین؛ کرمی، مرتضی و مشهدی، علی (۱۳۹۶). رابطه خودکارآمدی معلمان با کیفیت زندگی در مدرسه، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن، سال هشتم، شماره دوم، پیاپی ۳۰، ص ۷۲-۵۸.

مهردوی، طاهره؛ رضایی، فاطمه و عابدی، محمدرضا (۱۳۹۱). بررسی رابطه پیشرفت تحصیلی و آسیب‌های تحصیلی در دانش‌آموزان سال اول متوسطه شهر اصفهان. سومین همایش ملی مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.

- مهربانی، و حید (۱۳۹۶). تحلیلی اقتصادی از اثر بُعد خانواده بر عملکرد تحصیلی فرزندان. فصلنامه پژوهشهای اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، ۱۷ (۱)، ص ۱۸۷-۱۶۳.
- میرپناهی، لیلا (۱۳۹۵). بررسی تاثیر سطح سواد والدین بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی شهر ایلام. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۲ (۲)، ص ۳۰-۲۲.
- نوری، فریده؛ میرشاه جعفری، ابراهیم؛ سعادت‌مند، زهره (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین خودباوری تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس فیزیک مبتنی بر انگیزه تحصیلی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، دوره ۲، شماره ۴۶.
- نیازآذری، کیومرث (۱۳۹۱). بررسی تأثیر شادابی و نشاط در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه شهرستان ساری. مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۲ (۳)، ص ۵۷-۳۵.
- نیک اندام، آرش؛ ابراهیمیان، فروغ و نیک اندام، سکینه (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین وضعیت اجتماعی- اقتصادی خانواده ها با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی. همایش ملی آموزش ابتدایی، اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی، دانشگاه بیرجند، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، دوره ۱.
- نیکنام، فخری الزمان (۱۳۹۳). تأثیر هوش هیجانی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی مرکز آموزشی نرگس پاسداران، سازمان آموزش و پرورش تهران، ص ۵۸-۱.
- هارون رشیدی، همایون و قنبری زاده، مژگان (۱۳۹۴). رابطه راهبردهای یادگیری خود تنظیم با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تیزهوش. دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
- هرسج، زهرا؛ جنت علیپور، زهرا؛ یوسفی، صاحبه؛ افروز، محمود و نوایی، نسرين (۱۳۹۶). بررسی رابطه مهارتهای مدیریت زمان با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پرستاری و بهداشت عمومی. دوفصلنامه آموزش پزشکی مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۵ (۲)، ص ۴۰-۲۹.
- هرندی امین. محدثه؛ مسعود سلیمی و کرمعلیان، حسن (۱۳۹۶). بررسی رابطه دریافت، تداعی، توالی حافظه و تکمیل شنیداری با پیشرفت تحصیلی دختران پایه پنجم ابتدایی اصفهان. سومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.
- یادگارزاده، غلامرضا (۱۳۸۹). نشاط دانش‌آموزان در پیشرفت تحصیلی. پژوهش و نوآوری‌های آموزشی، ۲ (۲۸)، ص ۳۱-۳۰.
- Andrade, M. (2018). The roles of academic and bicultural self-efficacy on academic achievement among hispanic students (Doctoral dissertation).
- Farsides, T., & Woodfield, R. (2003). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34(7), 1225-1243.
- Jenaabadi, H. (2014). Studying the relation between emotional intelligence and self esteem with academic achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 203-206.
- Hernández, M. M., Valiente, C., Eisenberg, N., Berger, R. H., Spinrad, T. L., VanSchoydel, S. K., ... & Thompson, M. S. (2017). Elementary students' effortful control and academic achievement: The mediating role of teacher-student relationship quality. *Early childhood research*
- Lee, E., Kim, J. S., & Kwon, S. (2018). Academic Achievement of Korean Adolescents from Multicultural Families: National Survey Results. In *Child & Youth Care Forum* (pp. 1-17). Springer US.

- Li, J., Han, X., Wang, W., Sun, G., & Cheng, Z. (2018). How social support influences university students' academic achievement and emotional exhaustion: The mediating role of self-esteem. *Learning and Individual Differences*, 61, 120-126.
- Muller, C. (2018). Parent involvement and academic achievement: An analysis of family resources available to the child. In *Parents, their children, and schools* (pp. 77-114). Routledge
- Seah, K. K. (2018). Immigrant educators and students' academic achievement. *Labour Economics*, 51, 152-169.
- Stewart, E. B. (2008). School structural characteristics, student effort, peer associations, and parental involvement: The influence of school-and individual-level factors on academic achievement. *Education and urban society*, 40(2), 179-204. *rch quarterly*, 40, 98-109.
- Topçu, S., & Leana-Taşçılar, M. Z. (2018). The role of motivation and self-esteem in the academic achievement of Turkish gifted students. *Gifted Education International*, 34(1), 3-18.
- Waters, L. E., Loton, D., & Jach, H. K. (2018). Does strength-based parenting predict academic achievement? The mediating effects of perseverance and engagement. *Journal of Happiness Studies*, 1-20.

